

Marte Winsvold
og Hilde Lorentzen

Forsøk med
elektronisk
innbyggerinitiativ
i tre kommuner

Midtveisevaluering

NOTAT
2006:136

Tittel: **Forsøk med elektronisk innbyggerinitiativ i tre kommuner**
Midtveisevaluering

Forfatter: Marte Winsvold og Hilde Lorentzen

NIBR-notat: 2006:136

ISSN: 0809-6929
ISBN: 82-7071-652-9

Prosjektnummer: O-2334
Prosjektnavn: Elektronisk innbyggerinitiativ

Oppdragsgiver: Kommunal- og regionaldepartementet

Prosjektleder: Marte Winsvold

Referat: Forsøk med elektronisk innbyggerinitiativ er gjennomført i de tre kommunene Eidsvoll, Hole og Lørenskog. Notatet gjengir resultatene fra en evaluering av forsøket midtveis i forsøksperioden. Evalueringen er basert på intervjuer med initiativtakere, politikere og administrasjon i de tre kommunene.

Sammendrag: Norsk

Dato: Desember 2006

Antall sider: 35

Utgiver: Norsk institutt for by- og regionforskning
Gaustadalléen 21, Postboks 44 Blindern
0313 OSLO

Vår hjemmeside: Telefon: 22 95 88 00
Telefaks: 22 60 77 74
E-post: nibr@nibr.no
<http://www.nibr.no>

Org. nr. NO 970205284 MVA

© NIBR 2006

Forord

Dette NIBR-notatet *Forsøk med elektronisk innbyggerinitiativ i tre kommuner*, er utarbeidet med støtte fra Kommunal- og regionaldepartementet. Et toårig forsøk med elektronisk innbyggerinitiativ er gjennomført i de tre kommunene Eidsvoll, Hole og Lørenskog. Forsøket evalueres midtveis i prosjektperioden. Hensikten med midtveisevalueringen er å identifisere forhold ved forsøket som bør justeres for bedre måloppnåelse. Midtveisevalueringen skal også tjene som sammenlikningspunkt i sluttevalueringen.

Evalueringen er basert på intervjuer med initiativtakere, politikere og administrativt ansatte i de tre forsøkskommunene. Forfatterne vil takke alle som har stilt opp og delt sine erfaringer og synspunkter med oss. Uten deres velvillighet og interesse hadde denne evalueringen ikke latt seg gjennomføre.

Evalueringen er gjennomført i samarbeid mellom forskerne Marte Winsvold og Hilde Lorentzen. Marte Winsvold har vært prosjektleder.

NIBR, desember 2006

Hilde Lorentzen
Forskningsjef

Innhold

Forord	1
Sammendrag	3
1 Innledning	5
2 Om e-initiativ	6
2.1 Beskrivelse av systemet	7
2.2 Initiativer som er fremmet.....	10
2.3 Utvidelse av prosjektet	11
3 Evaluering	12
3.1 Utvikling, implementering og drift	12
3.1.1 Et administrativt ledet demokratiprojekt	12
3.1.2 Teknisk system.....	13
3.1.3 Sikkerhet	14
3.1.4 Rutiner og prosedyrer.....	15
3.2 Måloppnåelse	16
3.2.1 Tilgjengelighet	16
3.2.2 Offentlighet og kontroll.....	18
3.2.3 Informasjon	20
3.2.4 Aktivisering.....	22
3.2.5 Agendasetting.....	23
4 Konklusjon.....	28
4.1 Forslag til endringer	28
4.2 Når er det behov for e-initiativ?	31
Referanser	32
Vedlegg 1 Retningslinjer for fremsetting og behandling av forslag etter kommunelovens § 39a om innbyggerinitiativ i Hole kommune	33
Vedlegg 2 Personer som er intervjuet i forbindelse med midtveisevalueringen:	35

Sammendrag

Marte Winsvold og Hilde Lorentzen

Forsøk med elektronisk innbyggerinitiativ i tre kommuner

Midtveisevaluering

NIBR-notat: 2006:136

Forsøk med elektronisk innbyggerinitiativ er gjennomført som et toårig prosjekt i kommunene Eidsvoll, Hole og Lørenskog. Prosjektet hadde oppstart 1. november 2005, og fra 1. november 2006 er elleve nye kommuner inkludert i forsøket. Denne midtveisevalueringen baserer seg imidlertid kun på erfaringene gjort i de tre opprinnelige kommunene i løpet av det første året.

Målsettingene med å tilrettelegge for elektronisk gjennomføring av innbyggerinitiativ var å lette tilgjengeligheten til ordningen, bidra til offentlighet rundt forslagene som ble fremmet, gjøre initiativprosessen godt informert, samt å aktivisere nye grupper, og da spesielt unge. Midtveisevalueringen viser at forsøket i noen grad har oppfylt målsettingene, selv om erfaringene ennå er for få til at man kan si noe sikkert om dette. Seks forslag er fremmet. Av disse har to samlet underskrifter og er blitt behandlet i kommunestyret, én sak er avvist på administrativt grunnlag og tre saker har blitt løst administrativt før de ble lagt ut for signering.

Erfaringene gjort så langt tyder på at initiativretten med den elektroniske tilretteleggingen har blitt noe lettere tilgjengelig. Dette er først og fremst fordi det er mindre krevende å samle inn underskrifter elektronisk, men også fordi det på hjemmesidene nå ligger informasjon om, og er klarere prosedyrer for, hvordan en skal gå frem for å fremme et slikt initiativ. Det kan også se ut til at e-initiativet bidrar til at initiativretten brukes noe mer, men erfaringene er foreløpig litt for sparsomme til at en kan si noe sikkert om dette. Tilgjengeligheten til ordningen har imidlertid bare blitt lettere for dem som har nettilgang.

På hjemmesidene til kommunen kan informasjon om initiativene, saksgangen og behandlingen av dem publiseres. Offentligheten rundt initiativene kan gi befolkningen bedre kontroll med hvordan politikerne behandler saker fremmet av innbyggere i kommunen, og det kan dermed forplikte politikere og administrasjon til å ta forslagene alvorlig. I forsøkskommunene er den gjennomsiktigheten i saksgangen som systemet muliggjør, i liten grad utnyttet, og her er det et stort potensial for forbedring. Forslagene er blitt mer synlige for befolkningen i kommunene først og fremst fordi media fanger dem opp på et tidligere tidspunkt enn de ville gjort ved papirbaserte innsamlinger, og derfor har anledning til å dekke en større del av prosessen.

Når det gjelder målsettingen om bedre informerte prosesser, så ligger det også her et potensial som ikke er tatt ut i særlig grad. Diskusjonsforaene blir lite brukt og lite lest. Politikerne får imidlertid høre om sakene på et tidligere tidspunkt enn ved papirbaserte initiativer og har dermed større mulighet til å informere seg før saken kommer opp til behandling. I hvilken grad de faktisk gjør det er imidlertid usikkert.

Når det gjelder målet om å aktivisere nye grupper, så er materialet for lite til at vi ennå kan si noe særlig om det. Ett av de gjennomførte initiativene kommer imidlertid fra en person under 18 år, og det kan bety at e-initiativ oppleves som en relevant kanal for de unge.

Det foreslås å foreta endringer både i selve systemet og i rutinene for håndtering av innkomne initiativer. De viktigste forslagene til endring er å klargjøre og formalisere prosedyrene for håndtering av initiativer, og å tydeliggjøre og formalisere informasjonsansvaret overfor initiativtakere og offentlighet.

1 Innledning

Forsøk med elektronisk innbyggerinitiativ ble innført i tre kommuner 1. november 2005, gjennom et utviklingsprosjekt støttet av KRD. Elektronisk innbyggerinitiativ betyr at innbyggere i en kommune kan utøve initiativretten elektronisk, via kommunens hjemmesider. En prosjektgruppe bestående av forskere ved Norsk institutt for by- og regionforskning, Høyskolen i Vestfold og representanter for de tre forsøkskommunene Eidsvoll, Lørenskog og Hole, har sammen utviklet programvare og implementert ordningen. Fra 1. november 2006 ble elleve nye kommuner inkludert i forsøket, som vil vare i to år, til 1. november 2007. I dette notatet gis en evaluering av forsøket midtveis i prosjektperioden. Ved en systematisk gjennomgang av erfaringene ønsker vi å identifisere trekk ved ordningen som ikke fungerer optimalt, for å kunne justere systemet mens det ennå er et år igjen. Midtveisevalueringen vil også danne bakgrunn for en sluttevaluering.

Notatet er disponert på følgende måte: Først vil vi si noe om bakgrunnen for forsøket, hvordan systemet er utformet og hvilke konkrete erfaringer som er blitt gjort så langt **(2)**. Derneft vil selve systemet, samt implementeringen og driften av det bli evaluert **(3.1)**. Videre vil de foreløpige erfaringene med ordningen bli evaluert i forhold til de fire hovedmålene med forsøket - tilgjengelighet, offentlighet rundt initiativene, godt informerte initiativer og aktivisering av nye grupper **(3.2)**. E-initiativets bidrag til initiativrettens overordnede mål, folkelig agendasetting, vil bli evaluert i avsnitt **3.3** Til sist vil ulike forslag til endringer i systemet bli fremsatt **(4.1)** og resultatene diskuteres **(4.2)**.

Midtveisevalueringen er basert på vurderingene til de som så langt har brukt systemet: Initiativtakerne, personer i kommuneadministrasjonen som er ansvarlig for å håndtere initiativene, rådmenn, ordførere og et utvalg av de politikere som har vært med å behandle initiativene. I forbindelse med sluttevalueringen som kommer i 2007, vil også de som har signert initiativer bli intervjuet, og det vil gjennomføres en spørreundersøkelse om e-initiativ blant innbyggerne i forsøkskommunene.

2 Om e-initiativ

I 2003 ble det innført initiativrett i norske kommuner og fylkeskommuner, gjennom en endring i kommuneloven (paragraf 39a). Initiativretten innebærer at innbyggere i en kommune eller fylkeskommune kan kreve å få en sak behandlet i kommunestyret eller fylkestinget innen seks måneder, dersom de kan dokumentere støtte fra 300 personer i kommunen eller 500 personer i fylkeskommunen, alternativt 2% av befolkningen. Bare de saker som faller innunder kommunens eller fylkeskommunens myndighetsområde har krav på å bli behandlet. Videre kan ikke et forslag fremmes to ganger i løpet av samme valgperiode, og et forslag kan ikke fremsettes på nytt før det er gått fire år siden sist det ble fremmet. Målet med initiativretten er å gjøre det lettere for innbyggere å sette saker på dagsorden, og således bidra til bedre kommunikasjon mellom folk og folkevalgte i periodene mellom valg.

Ideen om å tilrettelegge for at folk skal kunne gjennomføre innbyggerinitiativ via nett, kommer fra det skotske parlamentet, som har hatt en slik ordning (e-petition) siden 1999. I Skottland er ordningen mye brukt, og den ble etter to års bruk evaluert som et viktig demokratibyggende tiltak (McIntosh et al. 2002). Etter samme mal er det også innført innbyggerinitiativ i to engelske kommuner (Kingston upon Thames og Bristol), samt i den tyske nasjonalforsamlingen og i en delstatsforsamling i Australia.

Med utgangspunkt i de positive erfaringene fra Skottland, ønsket vi å prøve ut dette systemet i Norge. Norsk institutt for by og regionforskning (NIBR) og Høyskolen i Vestfold (HiVe) tok kontakt med tre kommuner; Lørenskog, Hole og Eidsvoll, og sammen med disse ble det utarbeidet et forslag til forsøk med elektronisk innbyggerinitiativ. Prosjektet ble støttet av KRD, og hadde formell oppstart 1. mai 2005. Det første halve året gikk med til å utvikle programvare, utarbeide retningslinjer og planlegge implementering av systemet. 1. november 2005 ble ordningen tatt i bruk. En prosjektgruppe bestående av to forskere fra NIBR, en forsker fra HiVe og fem representanter fra de tre kommunene har sammen utviklet ordningen og er sammen ansvarlige for å gjennomføre prosjektet. NIBR har prosjektlederansvaret og vil stå for evalueringen av forsøket, og HiVe har hatt hovedansvaret for utvikling og oppfølging av programvaren.

Det har vært fire hovedmålsettinger med å innføre elektronisk innbyggerinitiativ: god tilgjengelighet, offentlighet rundt initiativene, god informasjon i initiativprosessen og politisk aktivisering av nye befolkningsgrupper. Disse målene vil kort bli beskrevet under.

Tilgjengelighet: Det ble antatt at muligheten for å legge frem forslag og samle underskrifter på nett ville senke terskelen for å ta initiativretten i bruk. Tilgjengeligheten økes både fordi teknologien gjør innsamling av underskrifter mindre arbeidskrevende og fordi prosedyrene rundt initiativretten blir formalisert ved tilrettelegging på nett. Ved at muligheten for å fremme og signere initiativ ble lagt opp som en permanent struktur ville kommunene dessuten signalisere at de ønsket folk velkommen til å benytte seg av

tilbudet. Det vil også gjøre ordningen mer synlig og dermed mer kjent. Det at det finnes et slikt system, oppfordrer til bruk.

Offentlighet: Ved å tilby innbyggerinitiativ på nettet vil initiativene bli mer synlig for befolkningen som initiativene angår. Mens et papirbasert initiativ er synlig bare for dem som tilbys å skrive under, er et elektronisk innbyggerinitiativ tilgjengelig for alle kommunens innbyggere via de kommunale hjemmesidene, så sant de har nettilgang. Det betyr både at alle får lik mulighet til å undertegne, og at alle innbyggere har lik mulighet til å bli informert om initiativer og behandlingen av dem. Dermed økes folks mulighet for å få innsyn i hvilke saker som blir forsøkt satt på dagsorden, samt folks mulighet for å kontrollere at kommunen følger prosedyrene for innbyggerinitiativ.

Informasjon: Elektronisk innbyggerinitiativ vil også kunne gi en bedre informert prosess rundt initiativene. For det første gis initiativtakeren mulighet for å begrunne sitt forslag og til å nå ut med denne begrunnelsen til et stort publikum. For det andre er det lagt opp til nettbaserte debatter rundt forslagene, som kan gi nyttige innspill både for initiativtakerne og for de folkevalgte som skal ta stilling til initiativene. For det tredje vil potensielle underskrivere i ro og mak kunne ta all denne informasjonen i betraktning før de tar stilling til hvorvidt de ønsker å støtte forslaget. E-initiativ vil dermed kunne føre til bedre begrunnede forslag, bedre funderte støtteerklæringer og bedre begrunnet behandling i kommunestyret. E-initiativ har dessuten det fortrinn fremfor tradisjonelt innbyggerinitiativ at all informasjon om og argumentasjon rundt forslaget blir lagret på samme sted og gjøres tilgjengelig for alle over et lengre tidsrom.

Aktivisering: Valgdeltakelsen og det politiske engasjementet blant unge er lavere enn i andre aldersgrupper, og det er synkende. Elektronisk tilrettelegging for innbyggerinitiativ vil kunne bidra til at denne ordningen blir lettere tilgjengelig for unge, som i større grad enn eldre er kompetente nettbrukere. Dette vil kunne føre til at saker som unge er opptatt av blir bedre representert på den politiske dagsorden noe som i sin tur vil kunne bidra til å aktivisere flere unge, fordi politikken virker mer relevant. E-initiativ kan også være en kanal for dem som ikke kjenner aktører i det politiske systemet.

Som for initiativretten generelt er et overordnet mål med e-initiativ å bidra til at det blir enklere for innbyggere å få fremmet saker for kommunestyret. Når saker som oppleves som relevante for befolkningen settes på dagsorden vil det kunne bidra til at følelsen av å kunne påvirke politiske prioriteringer øker, som igjen kan øke engasjementet rundt lokaldemokratiet og rundt lokale politiske spørsmål. Økt mulighet for folkelig *agendasetting* utgjør dermed en femte målsetting med forsøket. Dette er et mål med initiativretten som ordning generelt, og er ikke spesielt for forsøket med e-initiativ.

2.1 Beskrivelse av systemet

Fordi initiativretten har en noe annen innretning enn i Skottland, ble det vurdert som hensiktsmessig å utvikle et eget system tilpasset den norske ordningen, fremfor å kopiere programmet fra Skottland. Høyskolen i Vestfold har hatt hovedansvaret for utvikling av programvaren, og de tre kommunene har testet systemet og kommet med ønsker. Systemet er i all hovedsak likt for de tre kommunene. Opprinnelig var det planlagt å utforme systemet litt forskjellig i de tre kommunene når det gjaldt sikkerhetsnivå for signering og diskusjonsforum. Når det kom til stykket ønsket imidlertid alle den samme løsningen.

Systemet består av to deler:

1. *en brukerdel*, som er offentlig tilgjengelig og synlig for alle, og hvor innbyggerne kan fremme forslag, signere og diskutere
2. *en administrasjonsdel*, som er passordbeskyttet, og der administrasjonen i kommunen kan overvåke og redigere forslag, underskriftslistor og diskusjonsforum

1) Brukerdelen

Brukerdelen har følgende funksjoner:

- Et dialogfelt hvor innbyggere kan skrive inn sitt forslag, samt oppgi navn, adresse og annen kontaktinformasjon. Her bestemmer også initiativtaker tidsrommet for signering.
- Et felt for signering av forslag.
- En liste over signaturer.
- ”Tips en venn”-funksjon, som kan brukes dersom noen har lyst til å informere andre om forslaget som ligger ute
- Et diskusjonsforum knyttet til hvert enkelt forslag

Bruk initiativretten

Eidsvoll kommune har som en av de første kommunene i Norge åpnet for nettbasert innbyggerinitiativ ([Les retningslinjene](#)).

På denne siden kan du lese forslag andre har fremmet, og underskrive forslag du er enig i. Du kan også [fremme egne forslag](#)

Nr. 4	Fremmet dato:	Fremmet av: Johanne Aurora	Signering starter: 10.11.2005
	11/10/2005	Røkholt	
		Kontaktperson: Johanne Aurora	Signering avsluttes: 30.04.2006
		Røkholt	

Klatrevegg i Eidsvoll

SIGNERING ER AVSLUTTET OG FORSLAGET ER UNDER BEHANDLING

**Foreløpig godkjente
signaturer: 150**

Avviste signaturer: 26

Forslag: Eidsvoll kommune bør bygge en innendørs klatrevegg, noe som kunne være en positiv fritidsaktivitet for alle aldersgrupper. Klatreveggen bør være ihvertfall 10 meter høy, og 10 til 16 meter bred, med et varierende overheng på deler av veggen. Klatreveggen burde plasseres i en av de to eksisterende idrettshallene på Eidsvoll (Råhøllhallen eller Eidsvollhallen).

[Jeg ønsker å lese kommentarer \(11\) eller kommentere forslaget](#)

[Jeg vil se hvem som har signert forslaget](#)

[Jeg vil sende en e-post for å informere noen om forslaget](#)

2) Administrasjonsdelen

I administrasjonsdelen kan administrasjonen i kommunen

- godkjenne eller fjerne forslag for visning
- redigere forslag
- fjerne ugyldige underskrifter
- fjerne upassende diskusjonsinnlegg

Når en initiativtaker har sendt et forslag, går det automatisk en e-post til de ansvarlige i kommunen. I forsøksperioden går denne e-posten også til prosjektgruppen.

Administrasjon av e-initiativ

Denne siden gir administrator mulighet for å godkjenne innsendte forslag for publisering, fjerne innlegg fra visning, samt korrigere overskrift og innhold. Innlegg fjernes ikke fra databasen. Et innlegg som er fjernet vises dersom det godkjennes på nytt.

Nr. 7.0	Fremmet dato: 3/28/2006	Fremmet av: Per-Olav Myrtrøen
Vises: N	Kontaktperson:	Signering starter: 20060403
	E-post: per-omy@online.no	Signering avsluttes: 20060603
		Telefon: 92838189

Bedre parkeringsmuligheter ved Lørenskog stasjon

Forslag: Hei! Som kommunestyret sikkert er kjent med, er det per i dag ikke mulig å finne godkjente parkeringsplasser ved Lørenskog stasjon etter kl. 08.00 om morgenen. Samtidig som en av parkeringsplassene ble redusert ved etablering av en busshvileplass, er antallet som kjører bil til stasjonen stadig økende. Selv begynner jeg på jobb på Lysaker kl. 10.00, men har nå gitt opp å forsøke å reise med toget på grunn av mangel på parkeringsplasser. Når Posten med sine ansatte kommer til samme området, vil parkeringsforholdene bli enda dårligere. Kommunens helt nye regulering av parkeringsområdet vil gjøre mye av dagens "kreative" parkering ulovlig og dermed også ha som konsekvens at det blir minst 30-40 færre parkeringsplasser enn hva det i praksis er i dag. Mitt forslag er at kommunen bør gi innbyggerne bedre mulighet til å reise kollektivt ved å øke antall parkeringsplasser ved eller nær stasjonen. Er det for eksempel mulig å drenere myrområdet ved stasjonen og få et stabilt dekke der? Etter hva jeg kan se må det være behov for minst 100 p-plasser i tillegg til dagens. Det er dumt å måtte ta bilen til jobb når man egentlig ønsker å reise kollektivt. Vennlig hilsen Per-Olav Myrtrøen

Lenke for endring: <http://einitiativ.hive.no/lorenskog/endre.asp?AK=pul8Oba44HoKRodHQc48>

[Forslaget godkjennes for visning](#)
[Forslaget fjernes fra visning](#)
[Redigere teksten i forslaget](#)
[Se utfyllende signaturer](#)
[Overvåke diskusjon](#)

Det er viktig at muligheten for å samle inn underskrifter manuelt, eksisterer side om side med det elektroniske initiativet. Det er ikke alle som har tilgang til nett, og det kan tenkes situasjoner der det uansett er lettere å samle inn underskrifter på papir. Målet har hele tiden vært at det elektroniske systemet skulle speile det manuelle, men at prosedyrene skulle gjøres synligere og mer formelle. Noen forskjeller har det likevel blitt. Den viktigste er at et innkommet forslag kan avvises på administrativt grunnlag idet det fremmes, og før det har samlet underskrifter. Dette til forskjell fra papirbaserte initiativer, som avvises eller godkjennes for behandling etter at underskrifter er samlet inn. Konsekvenser av dette vil bli diskutert under punk 3.3 om agendasetting.

Retningslinjer

Det ble utarbeidet retningslinjer for innbyggerinitiativ i kommunen. Retningslinjene ble laget med utgangspunkt i lovteksten for innbyggerinitiativ (kommunelovens paragraf

39a), men gikk noe utover denne ved at det beskrives mer utførlig hvordan en praktisk skal gå frem for å fremme et innbyggerinitiativ. Retningslinjene gjelder både for papirbaserte og elektroniske initiativer, men forskjellene i fremgangsmåte er presisert. De tre kommunene vedtok nesten likelydende retningslinjer. Retningslinjene for Hole kommune er lagt ved (**vedlegg 1**). Retningslinjene for de to andre kommunene er i all hovedsak like.

2.2 Initiativer som er fremmet

I løpet av det første året har det vært fremmet seks forslag. Tre av forslagene ble løst før de ble lagt ut for signering, ett er blitt avvist og to har samlet underskrifter og er blitt behandlet av kommunestyret. Vi vil her kort beskrive hvordan de ulike forslagene har forløpt.

To forslag er behandlet

I Eidsvoll ble det fremmet et initiativ om bygging av **klatrevegg** den 10. november 2005, altså rett etter at forsøket med e-initiativet var i gang. Forslaget samlet 446 underskrifter, 150 på nett og 296 på papir. Det ble også en diskusjon på nett rundt temaet, med totalt elleve innlegg. Eidsvoll kommune hadde imidlertid på et tidligere tidspunkt søkt om tippemidler til bygging av klatrevegg. Da initiativtakeren i mars måned hadde samlet tilstrekkelig mange underskrifter, tok derfor den e-initiativansvarlige i kommunen kontakt med vedkommende og informerte om at behandling av forslaget ville bli utsatt i påvente av svar om tippemidlene. Initiativtaker ga uttrykk for at hun syntes dette var greit. I juni ble det klart at Eidsvoll ikke fikk tippemidler. Innbyggerinitiativet ble da sendt til utredning, og det ble behandlet på kommunestyremøtet den 11.9.06 – altså likevel innenfor tidsfristen på 6 måneder. Forslaget om å bygge klatrevegg ble vedtatt med 17 mot 15 stemmer.

I Lørenskog ble det fremmet et forslag den 12. desember 2005, om opparbeiding av **hinderløype** i et skogområde som lå inntil en barneskole. E-initiativansvarlige i kommunen tok kontakt med initiativtaker, og sammen ble de enige om å endre forslaget litt, så det skulle falle innunder reglene for innbyggerinitiativ. De ble også enige om å endre tidsaspektet i kravet, slik at det ble mer realistisk å få det gjennomført. Signeringsperioden ble avsluttet 31. januar, og da hadde forslaget samlet 351 underskrifter på nett. Forslaget ble sendt til utredning og ble behandlet i kommunestyret den 22.3.06. Med 41 mot 6 stemmer ble det gjort vedtak om å utrede muligheten for hinderløype og å inkludere dette i den videre planleggingen for området.

Tre forslag ble løst

I Lørenskog ble det fremmet tre forslag som ikke ble lagt ut til signering. Det ene gjaldt sikring av gangbro over vei, det andre gjaldt parkeringsmuligheter ved togstasjonen, og det tredje gjaldt asfaltering av en vei. Forslaget om sikring av gangbro og asfaltering av vei ble løst ved at e-initiativansvarlige i kommunen henvendte seg til teknisk etat som lovet å iverksette tiltak. Initiativtakerne ble informert om dette, og trakk så forslagene. Når det gjaldt forslaget om parkeringsmuligheter, så var ikke kommunen riktige myndighet. Initiativtaker fikk imidlertid beskjed om at kommunen var i samtale med statens vegvesen og jernbaneverket om denne saken allerede og trakk da initiativet. Disse tre forslagene representerer en form for forespørsler til kommunene som kunne blitt tatt opp ved at innbyggerne henvendte seg direkte til kommuneadministrasjonen. At slike henvendelser kommer via e-initiativkanalen kan tyde på at det er behov for en formalisert kanal for kontakt mellom innbyggere og kommunen.

Ett forslag ble avvist

I Hole kommune ble det fremmet et forslag om å øke støtten til leirskoleopphold for elever i kommunen. Størrelsen på beløpet til leirskoleopphold var blitt vedtatt i inneværende budsjett, og forslaget ble derfor vurdert som en omkamp. Forslaget ble avvist med dette som begrunnelse.

2.3 Utvidelse av prosjektet

Vi så i prosjektgruppen behov for å utvide forsøket til å omfatte flere kommuner. Vi antar at frekvensen på initiativene ikke vil endre seg vesentlig. Med 6 initiativ i året, vil det bety at vi får mellom 10 og 15 initiativ å evaluere. Dette er lite å vurdere konsekvensene av en slik ordning ut fra. Det ble derfor tatt kontakt med 12-kommunesamarbeidet i Vestfold. Elleve av kommunene i denne sammenslutningen ønsket å implementere systemet. Fra 1. november 2006 er dermed elleve nye kommuner med i prosjektet, og antallet forsøkskommuner er dermed økt fra tre til fjorten. De elleve vestfoldkommunene vil i all hovedsak ha samme tekniske løsning som de tre opprinnelige kommunene, men med noen tilpasninger. Blant annet ønsker de å koble e-initiativsystemet direkte opp mot det elektroniske saks- og arkivsystemet. De tre opprinnelige kommunene har opprettet initiativene som en sak idet den har samlet nok underskrifter og blir sendt til utredning. Dette er parallelt til det som skjer med papirbaserte initiativer. De elleve nye kommunene vil definere initiativet som en sak allerede idet det kommer som forslag til kommunen.

3 Evaluering

Hvordan har ordningen fungert, dette første året? For å besvare dette spørsmålet vil vi først se på hvordan prosessen frem mot implementering har vært og hvordan selve systemet har fungert (3.1). Videre vil vi vurdere hvordan ordningen har fungert i forhold til målsettingene (3.2), og i hvilken grad e-initiativ oppfyller den overordnede målsettingen med innbyggerinitiativ om lettere tilgang til den politiske dagsorden for folk flest. Evalueringen er basert på intervjuer med de i kommuneadministrasjonen som er ansvarlige for å håndtere e-initiativene (disse inngår også i prosjektgruppen), initiativtakere, ordførere og politikere samt rådmenn eller administrasjonssjef i de tre kommunene. Liste over intervjuobjekter finnes i **vedlegg 2**.

3.1 Utvikling, implementering og drift

3.1.1 Et administrativt ledet demokratiprojekt

Innføringen av elektronisk innbyggerinitiativ har først og fremst vært et administrativt ledet prosjekt i de tre kommunene. I hver kommune ble det pekt ut en eller flere ansvarlige fra administrasjonen. I Hole var dette informasjonssjefen, i Eidsvoll var det formannskapssekretæren og i Lørenskog var det kontorsjefen, informasjonssjefen og en juridisk rådgiver i samarbeid. Det var rådmannen eller administrasjonssjefen i kommunen som utpekte de som skulle inngå i prosjektgruppen. Politikerne i kommunene ble involvert i prosessen ved at de godkjente retningslinjene for e-initiativ som prosjektgruppen hadde utarbeidet. I en av kommunene tok også kommunestyret stilling til om de skulle delta i prosjektet. I de to andre kommunene var det rådmannen som godkjente dette, i samarbeid med ordfører.

Vi vurderte det som et mulig problem at et demokratiprojekt, som har som siktemål å øke kommunikasjonen mellom politikere og innbyggere, både var initiert og ledet av administrasjonen i kommunen. Ingen av de politikere vi intervjuet var imidlertid negative til at et slikt tiltak kom fra administrasjonen. De fleste så på det som positivt at administrasjonen brydde seg om kommunen som demokratisk institusjon, og ikke bare "sitter der og venter, eller meler sin egen kake", som en politiker uttaler det. Administrasjonen selv, representert ved prosjektgruppen, så imidlertid både fordeler og ulemper knyttet sin posisjon som initiativtakere og pådrivere i demokratiprojekter. I følge den ansvarlige i Hole er det: "en fordel at vi har stor makt til å sette i gang sånne prosjekter, for da går det fort, men det er også en ulempe, for politikere får mindre eierforhold til prosjektene".

I andre kommuner ser en den samme tendensen til at elektroniske demokratiltak blir foreslått og gjennomført av kommunes administrasjon (Winsvold 2006). Det er antakelig flere forklaringer på hvorfor det er slik; dels kan det komme av at det er administrasjonen

som sitter på den tekniske kompetansen til å iverksette slike tiltak og som rår over midlene til det (hjemmesiden). Dels kan det forklares med at de fleste politikere er "fritidspolitikere" og ikke har kapasitet til mer enn å fremme saker på vegne av partiet og behandle saker som blir fremlagt, og dels kan det ha å gjøre med at de som leverer demokratiske teknologiløsninger vet at det er administrasjonen som gjerne sitter med ansvaret for disse tingene, og derfor henvender seg til dem. Konsekvensene av en slik praksis kan imidlertid lett bli at politikerne ikke får et eierforhold til tiltaket, som den e-initiativansvarlige i Hole påpeker. Muligheten for at demokratiltak oppleves som påtvunget og ikke følges opp kan dermed øke. En slik holdning kan spores i politikernes tilnærming til dette prosjektet; de er relativt likegyldige. Mens administrasjonene i kommunene, samt ordførerne som også var med å beslutte at kommunene skulle delta i forsøket, alt overveiende er positive til ordningen, er det i følge prosjektgruppen mer "skuldertrekk" fra politikerne. Både prosjektgruppe og politikere rapporterer dessuten at det var lite diskusjon i kommunestyret både da deltakelse i prosjektet og retningslinjer ble behandlet.

3.1.2 Teknisk system

Det tekniske systemet har alt i alt fungert bra, og det har blitt fortløpende justert underveis, etter hvert som ting har dukket opp. Initiativtakerne er stort sett fornøyde med systemet, men har noen forslag til forbedringer:

Initiativtakeren i Eidsvoll opplevde det som problematisk at man måtte klikke seg gjennom så mange ledd før en kom til feltet for signering. Det var også noe med plattformen i Eidsvoll som gjorde at ikke hele adressen ble vist. Dermed gikk det ikke an å sende folk en e-post med lenke og forespørsel om å signere. Eidsvoll skal imidlertid få nye hjemmesider i løpet av 2006, og da vil det bli mulig å sende lenke.

Initiativtaker fra Lørenskog ønsket mulighet til å legge ved dokumenter eller lenker. Hun fremmet forslag om regulering av et skogområde og hadde ønsket å legge ved et kartutsnitt for å vise hvilken skog det gjaldt, samt bilder av hvordan hun tenkte seg skogområdet opparbeidet. Videre ønsket hun at underskriftene skulle valideres automatisk, slik at de som signerte fikk feilmelding hvis de hadde glemt å fylle ut adresse. Slik det har vært nå, har disse underskriftene blitt slettet først når administrasjonen har gått fysisk inn og sjekket. Initiativtaker opplevde det som uheldig at personer hun hadde bedt om å undertegne på et senere tidspunkt klikket seg inn på sidene og oppdaget at deres underskrifter var slettet. Ved utvikling av programmet vurderte vi det slik at en automatisk feilmelding ved manglende informasjon ville gjøre det lettere å jukse, fordi det ville gi juksemakere beskjed om hvilken supplerende informasjon de måtte fylle ut. Men erfaringen viser altså at ulempen ved manglende feilmelding er at ærlige, men slomsete signatører får sin underskrift slettet, noe som gir lavere tillit til systemet. Det bør derfor vurderes om det skal legges inn en slik automatisk validering. Dette er en avveining mellom sikkerhet og brukervennlighet.

Initiativtaker i Hole synes at e-initiativet var vanskelig å finne på Holes hjemmesider. "Det lå gjemt inni noe annet", og hun syntes dessuten at eksemplet som var lagt ut var forvirrende. Hun fremmet en sak som allerede hadde vært oppe til behandling i kommunestyret og derfor ble avvist. For å unngå at slikt skjer, ønsket hun seg en lenke der en kunne klikke seg inn på "vedtatte saker", så en "slipper å gjøre hele jobben det er med mobilisere folk og gå og vente, og så er det bortkastet".

3.1.3 Sikkerhet

Bare personer med bostedsadresse i kommunen har lov til å fremme og signere forslag. Alle andre underskrifter skal bli kjent ugyldige. Når det gjelder papirbaserte initiativer har det vært ulik praksis for hvordan kommuner sjekker om underskrifter er gyldige eller ikke. I noen kommuner nøyer man seg med å luke ut dubletter og åpenbart fiktive navn, i andre kommuner blir det tatt stikkprøver av underskriftene, og disse blir sjekket opp mot kommunens bostedsregister.

Utfordringen når det gjelder å sjekke underskrifter på nett, er en litt annen enn når det gjelder underskrifter på papir. I begge tilfeller er det mulig å jukse, men muligheten for systematisk juks, er likevel større på nett fordi underskrifter lett kan masseproduseres elektronisk. Ved utvikling av programmet avveide vi sikkerhetsnivået på underskriftene mot terskelen for bruk: Hvis en krever at mye personlig informasjon oppgis, vil det bli vanskelig å forfalske signaturer, men samtidig vil noen kunne bli skremt fra å signere forslag de ønsker å støtte. Er kravet til personlig informasjon lavt vil terskelen for å signere for mange oppleves som lavere, men det kan samtidig være lettere å jukse. I Skottland har de vurdert det slik at kvalitetssikringen av forslaget skjer gjennom den politiske behandlingen. Dersom det produseres falske underskrifter til støtte for et forslag, sees dette ikke på som et problem, fordi det er politikerne som uansett bestemmer utfallet i saken. I Skottland er det imidlertid tillat for personer bosatt utenfor Skottland å signere. I den norske lovteksten er det presisert at retten til å fremme og signere forslag bare gjelder dem som er bosatt i kommunen. Vi vurderte på samme måte som i Skottland, at det ikke kreves et veldig høyt sikkerhetsnivå, fordi forslagene kvalitetssikres ved den politiske behandlingen. Likevel var det viktig å kunne kontrollere at signatørene hadde bostedsadresse i kommunen, slik det er bestemt i loven.

I utgangspunktet ønsket de tre kommunene ulikt sikkerhetsnivå når det gjaldt underskriftene. Hole kommune, som bare har 5000 innbyggere, mente de hadde såpass god oversikt over sine innbyggere, at det holdt om de bare oppga navn. Eidsvoll og Lørenskog ønsket at signatørene skulle oppgi både navn og adresse, slik at de ved behov eller mistanke om juks hadde mulighet til å sjekke om vedkommende var hjemmehørende i kommunen. Det ble også vurdert å be om personnummer, for å kunne kjøre signaturlistene mot bostedsregistre, men ingen av kommunene ønsket en slik løsning.

Etter konsultasjon med Datatilsynet ble det klart at det man ut fra personvernloven maksimalt kunne akseptere at det krevdes navn, adresse og postnummer. I diskusjon med Datatilsynet ble det også bestemt at kun navn og postnummer skulle vises på signeringslisten. Den fulle adressen skulle bare benyttes av kommunen til kontroll av underskrifter. Begrunnelsen for at navn og postnummer skulle være synlig for alle, var at det ga personer i kommunen anledning til selv å sjekke om de var urettmessig oppført. Det oppfordres på hjemmesiden til å ta kontakt dersom man finner sitt eget navn på listen uten å ha signert.

Når det gjelder initiativtaker, så oppgir vedkommende såpass mye kontaktinformasjon (navn, adresse, telefonnummer, e-postadresse), at det er lett å kontrollere at han eller hun er hjemmehørende i kommunen.

Signeringen har teknisk fungert bra, men det har vært nødvendig å overvåke den. I Lørenskog ble 23 underskrifter fjernet, i Eidsvoll ble det fjernet 26. Ingen av dem var åpenbare forsøk på forfalskninger, men de ble fjernet fordi de manglet fullt navn eller fullstendig adresse. Vi ser at en del familier har signert i fellesskap. I to tilfeller har de oppgitt alder på barna som signerer ("Hans, 3 år"). Her er det åpenbart at vedkommende

selv ikke har tatt initiativ til å støtte forslaget, men at foreldrene har benyttet seg av lovteksten som sier at også personer under 18 år kan underskrive initiativer. I mange av de andre tilfellene der hele familier har signert (personer med samme adresse og samme etternavn) er det grunn til å mistenke at det er én i familien som har undertegnet på vegne av alle for å øke antallet støtteklæringer. Muligheten for å skrive under på vegne av familie eksisterer ikke i samme grad ved papirbaserte initiativer. Det ser altså ut som om den lavere sikkerheten som er resultat av at ordningen er tilgjengelig på nett, faktisk fører til flere "falske" underskrifter, og at det gjør at man lettere kan nå grensen på 300 underskrifter. På den annen side vil det nok også lett være slik ved papirbaserte kampanjer, at mange av underskriftene mer reflekterer en støtte til initiativtaker (som man kanskje kjenner) enn til saken selv. Hvis en person i en familie ønsker å støtte saken, vil de andre i familien lett kunne overtales til å gjøre det samme. De må likevel samtykke og rent faktisk underskrive selv. Det behøver de ikke i den elektroniske versjonen. Nå skal det sies at begge initiativene samlet godt over 300 underskrifter, og at de selv med familieunderskriftene antakelig ville holdt seg over denne grensen. Hvor mange som har underskrevet selv og hvor mange som er blitt oppgitt av andre, vil vi undersøke i forbindelse med sluttevalueringen. Dersom dette blir misbrukt i større skala enn vi har sett hittil, bør en kanskje argumentere overfor Datatilsynet for at sikkerhetsnivået bør økes. Ved innføringen av elektronisk signatur, som planlegges fra sentralt hold, vil dette problemet uansett forsvinne.

3.1.4 Rutiner og prosedyrer

Prosedylene for håndtering av innkomne initiativer var i liten grad planlagt da ordningen ble tatt i bruk: Hvem skal ha kontakt med initiativtaker? Hvem har ansvar for å overbringe saken til den rette instans? Hvem har ansvar for å oppdatere hjemmesidene? Ulik praksis for håndtering av initiativene etablerte seg i de forskjellige kommunene etter hvert som det kom initiativer. Mangelen på formaliserte prosedyrer har resultert i noen startproblemer, og vi ser i ettertid at vi burde klargjort prosedyrene bedre i forkant.

I prosjektgruppen har vi etter hvert diskutert oss frem til prosedyrer som antakelig burde formaliseres og skrives ned i hver enkelt kommune, som en instruks til dem som skal håndtere initiativene. Det aller viktigste er imidlertid å sikre at saken blir håndtert slik som beskrevet i loven (det vil si blir behandlet innen 6 måneder), samt å sikre god informasjon til initiativtaker og til offentligheten gjennom hele prosessen. Dette kan løses ved at det utpekes én person som er ansvarlig for initiativet fra det sendes inn, via fagetat og til initiativtakeren er informert om sluttresultatet. Eller det kan løses ved at man etablerer gode rutiner for håndtering av disse sakene slik at ikke informasjon går tapt når saken skifter hender og at informasjonsansvaret samordnes mellom e-ansvarlig og saksbehandler i fagetaten som utreder saken. Det må også formelt avgjøres hvem som skal godkjenne eller avvise en sak for signering. Det hersker en del forvirring i kommunene om hvem som har ansvaret for sakene og hvem som har ansvaret for å godkjenne eller avvise saker. Det er ingen klar anbefaling i departementets veileder for hvem som skal godkjenne eller avvise saker for behandling, så dette må hver enkelt kommune ta stilling til selv. I punkt 4.1 har vi skissert forslag til formaliserte rutiner. Der har vi gitt denne myndigheten til ordfører eller rådmann, men det kan like godt være for eksempel forretningsutvalget, formannskapet eller kommunestyret.

3.2 Måloppnåelse

Målene med e-initiativ var, som skissert innledningsvis, god tilgjengelighet, offentlighet, godt informerte initiativer og aktivisering av nye grupper. I dette avsnittet vil vi vurdere i hvilken grad ordningen så langt kan sies å ha virket positivt på disse målene. Det er vanskelig å si noe bastant om effekten av ordningen i og med at den bare har vært på plass i ett år. Det er likevel nyttig å vurdere måloppnåelsen midtveis i prosjektet – både for å se om det finnes noen tendenser som peker mot en justering av praksis og for å ha et sammenlikningspunkt i sluttevalueringen.

E-initiativ er en teknologi som tilbys for å utøve initiativretten. Det kan av og til være vanskelig å skille ut teknologiens bidrag når man evaluerer effekten av ordningen. Er det ”e”-en vi vurderer effekten av eller er det selve prinsippet om initiativrett? Ideelt sett skulle vi ha sammenliknet utøvelsen av initiativretten i kommuner med og uten elektronisk tilrettelegging. Dette vil vi forsøksvis gjøre i sluttevalueringen. I denne midtveisevalueringen vil vi nøye oss med å sannsynliggjøre hvorvidt de effektene vi ser skyldes teknologien eller andre forhold. Der hvor det er mulig vil vi også sammenlikne med funn fra kartleggingen og analysen av initiativretten, som ble foretatt av Jan Erling Klausen og Dag Arne Christensen i forbindelse med lokaldemokratikommisjonens sluttrapport (NOU 2006:7). Videre vil funn fra våre tre kommuner bli sammenliknet med evalueringen av forsøk med e-initiativ i de to engelske kommunene Kinston upon Thames og Bristol (Whyte et al. 2005).

3.2.1 Tilgjengelighet

Et av målene med elektronisk tilrettelegging for innbyggerinitiativ har vært å senke terskelen for bruk. Det er blitt antatt at den formaliserte strukturen som e-initiativet har, sammenliknet med det papirbaserte initiativet, vil gjøre det lettere å benytte seg av ordningen. Dessuten har det vært antatt at det er lettere å samle underskrifter elektronisk, fordi initiativtaker slipper å gå rundt fysisk med lister, men kan sende e-post og tips til folk om muligheten for å signere. E-initiativ vil altså kunne være lettere tilgjengelig både i betydningen ”lavere terskel” og i betydningen ”mer effektivt”. På den annen side kan det tenkes at teknologien utgjør en hindring for noen potensielle brukere, fordi de enten ikke har nettilgang eller fordi de mangler nettkompetanse.

Når e-initiativ har vært i funksjon i en lengre periode kan den faktiske bruken være et mål på tilgjengeligheten. Ennå er det imidlertid litt tidlig å si om initiativfrekvensen skyldes e-initiativordningen eller om det skyldes tilfeldige forhold. Sammenliknet med initiativer fremmet i kommuner uten e-initiativ er det i gjennomsnitt blitt fremmet flere initiativer i forsøkskommunene. Da initiativretten ble evaluert etter to år, hadde den vært tatt i bruk i om lag en av seks norske kommuner (Klausen og Christensen 2006:203). Til sammenlikning er det blitt fremmet seks initiativer i de tre forsøkskommunene i løpet av ett år – så langt er altså initiativretten brukt i langt høyere grad i kommuner med elektronisk tilrettelegging. Dette kan ha å gjøre med at ordningen er lettere tilgjengelig på nett, men det kan også ha å gjøre med at det ble skapt blest rundt forsøket da det ble innført, og det har vært relativt mange presseoppslag om ordningen og initiativene som er blitt fremmet. Flere av initiativtakerne oppgir da også at de fikk kjennskap til ordningen gjennom media. Hvor mange andre kanaler som finnes vil antakelig også påvirke hvorvidt e-initiativ blir brukt eller ikke. I de tre forsøkskommunene varierer omfanget av demokratiltak mye: I Hole har de mange kanaler for kontakt med innbyggere og politikere, og de mener selv at dette ”tar luven av initiativretten”. I Lørenskog har de færre slike tiltak, og i Eidsvoll har de ingen. Dette kan gjøre at initiativretten blir brukt

mer i de to sistnevnte kommunene. Behovet for en slik formell kanal er antakelig større i store kommuner enn i små, der folk møter politikerne i butikken. Klausen og Christensen (2006) finner i sin analyse av papirbaserte initiativer at antallet initiativer øker med synkende politikertetthet. I større kommuner er man ikke i samme grad kan basere seg på personlig kontakt for å få tatt opp saker, blir man mer avhengig av formaliserte kanaler for input. Man har et mer upersonlig demokrati i større kommuner.

Formalisert struktur

Den formaliserte strukturen gjør at innbyggerinitiativet blir rammet inn av regler for hvordan et initiativ skal gjennomføres. Dette kan hjelpe innbyggere til å fremme forslag det er større sjanse for at når opp, fordi de (hvis de leser retningslinjene nøye), unngår omkamper, ting som ligger utenfor kommunens myndighetsområde og forslag det er vanskelig å stemme over. De tre initiativtakerne vi har intervjuet opplevde det alle som relativt enkelt å skulle fremme et forslag. Paradoksalt nok oppga to av dem at denne "hjelpen" kunne virke hemmende. Det opplevdes som krevende å fremme et initiativ, fordi initiativtakerne må forholde seg til alle begrensningene som ligger i initiativretten på forhånd (forslag må ikke ha vært fremmet før, falle innunder kommunens myndighetsområde etc.). Initiativtakerne rapporterte om at de syntes det var vanskelig å formulere forslagene i tråd med retningslinjene og anbefalingene på hjemmesiden. På sett og vis kan det virke lettere å bare samle underskrifter for noe en tror på, sende det inn til kommunen og la det stå til. Sett i lys av dette er det viktig at de ansvarlige i kommunen hjelper initiativtakerne med å utforme forslagene.

Effektivitet

Er det mer eller mindre effektivt å samle underskrifter på nett, sammenliknet med papir?

De to initiativtakerne som har samlet underskrifter mente det var relativt lite arbeidskrevende å samle underskrifter på nett, men det gikk likevel ikke av seg selv. Den ene initiativtakeren måtte supplere med papirlister, og 2/3 av underskriftene ble samlet inn på papir. Den andre initiativtakeren vurderte papirlister da signeringen stoppet opp, men klarte å nå opp i tilstrekkelig antall underskrifter etter å ha bedt rektor på skolen som var berørt av forslaget om å informere om saken på skolens hjemmesider. Begge sendte e-post til alle de kjente, enten med lenke eller henvisning til hjemmesiden. Initiativtaker fra Eidsvoll mente man hadde bedre kontroll på nett enn på papir: "Du kan sende e-post med linken, og så trenger du ikke være redd for at lister du legger ut skal bli borte". Hun så imidlertid for seg situasjoner der det ville være enklere å samle underskrifter på papir: "Hvis det var til et formål hvor det for eksempel fantes en klubb, da ville det være enklere å ta med seg lister på et klubbmøte". Det er altså i tilfeller der formålet gjelder alle i kommunen, eller en gruppe mennesker som ikke allerede danner et fellesskap, at innsamling via nettet er mest egnet. Dette samsvarer med det de finner i de to engelske kommunene – at e-initiativ egner seg best i saker som angår hele kommunen, mens papirbaserte initiativ kan være mer effektive i helt lokale nærmiljøinitiativer der potensielle signatører kjenner hverandre. Erfaringen fra de to gjennomførte forslagene i Eidsvoll og Lørenskog underbygger imidlertid ikke nødvendigvis dette funnet, til tross for at initiativtaker fra Eidsvoll ser tenker seg at det kan være slik. Forslaget om hinderløype er rettet mot innbyggere med barn på en bestemt skole, og foreldrene inngår allerede i et etablert fellesskap sentrert rundt skolen. Forslaget om klatrevegg er rettet mot klatreinteresserte. De klatreinteresserte eksisterer imidlertid ikke som et fellesskap i Eidsvoll ennå, fordi de ikke har en klatrevegg, og her burde nettet være et egent medium for å nå ut til mulige interesserte. Initiativtakeren for klatreveggen samlet imidlertid inn flest underskrifter på papir, og initiativtakeren i det i det svært lokale initiativet knyttet til en bestemt skole, samlet inn alle underskriftene på nett.

Flere politikere er bekymret for at effektiviteten kan gå på bekostning av den politiske forankringen til forslagene, fordi et e-initiativ kan bli for lettvent. ”Det er praktisk og folk blir fort ferdige, men varmen og entusiasmen blir borte. Folk har kanskje mer på hjertet enn ja eller nei, og det får de i mindre grad mulighet til å si. Det manglende slitet tar bort forankringen”, sier én politiker. En annen politiker ytrer det slik: ”Det blir lettvent bare å gå inn og stille seg i rekken. Dessuten blir det lettere å samle inn signaturer. Du jobber jo litt mer med en sak når du må gå rundt med lister, fysisk. Forankringen blir ikke så god når det blir så lettvent.”

Nettet som barriere

For initiativtakerne opplevdes det ikke som en barriere at forslaget ble fremmet elektronisk, men både initiativtakere, prosjektgruppen og politikerne mener at manglende nettkompetanse og manglende tillit til nettet kan gjøre at folk ikke tør å fremme forslag og eller at de ikke tør å signere. ”Folk er nok ikke helt trygge på den veien, i alle fall når det gjelder å skrive under på nett. Øyekontakten mellom to eller flere er ikke der”, sier én politiker. Dersom en del av befolkningen ikke kan eller vil forholde seg til forslag som fremmes på nett, kan prosessen bli mindre demokratisk og tilgjengelig enn papirbaserte initiativer, som alle kan undertegne, gitt at de blir forespurt.

Synligheten på nettet kan også oppleves som en barriere. Både politikere og administrasjon peker på at noen kan bli avskrekket av det å skulle fremme forslaget i eget navn, og få navnet sitt offentliggjort. Flere politikere tror at folk vil synes det er lettere å henvende seg til en politiker og be om hjelp. Da blir de selv anonyme. Folk opplever det som skummelt å stå frem og skulle stå for et forslag.

3.2.2 Offentlighet og kontroll

Et mål med å tilby innbyggerinitiativ elektronisk var å gjøre forslagene og behandlingen av dem mer synlig for offentligheten. I et elektronisk innbyggerinitiativ vil både forslag, signaturer og eventuell diskusjon rundt forslaget være synlig for alle i kommunen som har tilgang til nett (84% hadde nettilgang på landsbasis i august 2005). Saksgangen kan også gjøres synlig ved at kommunen bruker systemet for å informere innbyggerne om hvor i den politiske prosessen saken seg og ved at det legges ved relevante dokumenter og lenker. Muligheten for omfattende tilbakemelding vil åpne for bedre innsyn i den politiske saksbehandlingen, både for offentligheten og for initiativtakeren. Dette er viktig med tanke på prinsipper om gjennomsiktighet, etterprøvnbarhet og rettssikkerhet i politiske prosesser. Åpenhet og gjennomsiktighet vil hjelpe innbyggere med å kontrollere hvordan politikerne utøver det vervet de har fått av velgerne. Samtidig vil offentlighet rundt initiativene kunne virke motiverende fordi innbyggerne ser at forslagene deres faktisk blir behandlet. Synlighet kan også bety at initiativtaker og signatører blir sett, og at de må stå for det de mener. En av initiativtakerne la spesielt vekt på at denne formen for åpenhet var positivt: ”Du kan se hvem andre som har signert, se antallet, om naboen din er der”. Det at navnet på de som underskriver er synlig for alle kommunens innbyggere, gjør jo også at det blir mulig for folk å kontrollere om de er urettmessig oppført. Sånn sett øker det innbyggernes rettssikkerhet.

I evalueringen av initiativordningen i de to engelske kommunene, konkluderes det med at offentlig kontroll er en av de største styrkene til den elektroniske varianten sammenliknet med den papirbaserte, fordi både prosessen og resultatene blir mer synlige. ”Status”-feltet på siden blir vurdert som spesielt viktig, fordi det viser oppdatert informasjon om hvem som er ansvarlige, hvor saken ligger og hva som er resultatene og ulike utredninger

og innstillinger. At e-initiativ skal øke gjennomsiktigheten krever altså at myndighetene er flinke til å publisere detaljer om saksgangen.

Informasjon til allmennheten

Muligheten for å informere offentligheten om initiativene via hjemmesidene har ikke i særlig grad vært utnyttet i de tre forsøkskommunene så langt. Sakene har i liten grad blitt fulgt opp på hjemmesidene, og informasjonen til allmennheten har således vært mangelfull. I Eidsvoll ble det publisert en liten nyhet da saken var behandlet, i Lørenskog og Hole ble det ikke informert om sakenes utfall. Forklaringen på den manglende informasjonen er en kombinasjon av ressursproblemer i administrasjonen og manglende rutiner: De som har ansvar for å informere har mange andre arbeidsoppgaver, og fordi det ikke er internalisert rutiner for hvordan og når det skal informeres, er denne oppgaven dels blitt glemt og dels blitt nedprioritert. Initiativtakerne er skuffet over den manglende oppdateringen på hjemmesiden: ”Den største fordelen skal jo være at man får mer informasjon som angår saken, men det har vært dårlig. Det går litt på åpenheten rundt det”, sier en av initiativtakerne. De ansvarlige i kommunene mener selv at de må bli bedre på dette.

Fra politikerhold reageres det på at de sakene som blir avvist ikke blir registrert på nettsiden. Det svekker gjennomsiktigheten i systemet at saker bare kan avvises administrativt uten at det registreres noe sted, som er åpent tilgjengelig for alle. Hvis avviste saker legges ut, får folk også mulighet til å reagere på avvisningen, dersom den ikke skulle være korrekt, påpeker én politiker. Avviste forslag bør derfor legges ut, med begrunnelse for hvorfor de blir avvist, eller forklaring på hvordan de er blitt løst. I England legges også papirinitiativer ut, med den samme oppdaterte informasjonen. Dermed blir e-initiativsidene en samleside for hele initiativretten, og dette bidrar til å styrke ordningens posisjon som en demokratisk institusjon (Whyte et al. 2005). Det bør vurderes om en liknende praksis skal innføres i de norske kommunene.

En annen utfordring når det gjelder synlighet er å sikre at initiativet ikke forsvinner i saksutredningen, etter at det er sendt til behandling. En av de e-initiativansvarlige i Lørenskog påpeker faren for at initiativer drukner i en større utredning og at initiativtakeren ikke får øye på sitt eget forslag lenger. Det kan virke demotiverende og svekke tilliten til initiativretten. Initiativtaker i Lørenskog rapporterer om nettopp dette – at hun ikke forstår hva vedtaket som ble gjort i kommunestyret egentlig betyr for hennes forslag.

Informasjon til initiativtaker

Informasjon til initiativtaker har fungert varierende godt. Initiativtaker fra Lørenskog er svært misfornøyd med informasjonen, mens initiativtaker fra Eidsvoll er veldig fornøyd. Initiativtaker i Hole, som fikk forslaget sitt avvist er heller ikke helt fornøyd med tilbakemeldingen fra kommunen. Dette skyldes nok både at initiativtakerne hadde forskjellige forventninger og at de rent faktisk har vært flinkere til å informere i Eidsvoll enn i de to andre kommunene.

Initiativtaker fra Lørenskog har selv ringt flere ganger for å høre hvor saken står. Da saken hadde vært til behandling, ble hun informert om utfallet gjennom media og ikke gjennom kommunen. Hun har også sendt klagebrev til kommunen for å få mer informasjon om hva vedtaket betyr. Informasjon har hun fått fra media og fra rektor på skolen. Hun opplever den manglende informasjonen som et signal om at kommunen ikke ønsker initiativ: ”Det som er viktig er at kommunen viser at de ønsker at folk skal komme med forslag. Hvis de ønsker sånne saker, bør de motivere folk til å sende inn. De burde sende melding når saken skal opp, når de får innstillingen... Jeg fikk egentlig litt på

følelsen at det var mest pes for dem, litt sånn: Her kommer folk og tror de kan foreslå hva de vil!”

Når det gjelder informasjon til initiativtaker, så skyldes mangelen på informasjon dels at initiativtaker har en uklar status i saken. Vedkommende er en slags idémaker uten noen formelle eller institusjonaliserte krav på tilbakemelding. Initiativtaker er ikke betraktet som part i saken. Løsningen kan være å sette initiativtaker på en gjenpartsliste. Da vil vedkommende få tilsendt all dokumentasjon i saken. En annen forklaring på at man glemmer å informere initiativtaker, kan være at saken skifter hender i løpet av prosessen, fra de e-ansvarlige og over til en fagetat. I Lørenskog skjedde dette. Fagetaten var der ikke oppmerksom på nødvendigheten av å informere initiativtaker, og oppfattet saken bare som en ordinær sak til utredning. I Hole var det heller ikke klart hvem som hadde ansvar for å ta kontakt med initiativtaker og informere om at forslaget var avvis. Dette resulterte i at vedkommende måtte vente i to uker på svar. I Eidsvoll har e-ansvarlige hele tiden holdt i saken og hatt den løpende kontakten med initiativtaker, hver gang det har skjedd noe. Dette har fungert bedre.

Fra politikerhold blir det påpekt at de som har signert også er part i saken og har like mye krav på tilbakemelding som initiativtaker. Nettopp derfor er det viktig å legge ut informasjon på hjemmesidene om hva som skjer med initiativene – saken angår ikke bare initiativtaker, men alle som har undertegnet og i tillegg resten av befolkningen i kommunen. Alle berøres på ett eller annet vis, og det krever informasjon og åpenhet. Man kan imidlertid ikke forvente at innbyggerne først og fremst går til kommunens hjemmesider for å bli informert, og det oppleves som positivt at media tar tak i og omtaler både forslag og resultatet av behandling av sakene.

Media

En annen side ved synligheten er nettopp hvor mye omtale sakene får i media. En av medias primære demokratiske oppgaver er nettopp å bidra til offentlighet rundt saker. Fordi medier når ut til langt flere enn informasjon på kommunale hjemmesider (Winsvold 2006), blir det derfor viktig for en saks synlighet om media tar tak i den. Elektroniske initiativer vil være tilgjengelige for pressen på et tidligere tidspunkt enn papirbaserte initiativer, og det er derfor grunn til å tro at folk vil informeres gjennom pressen om sakene som er i gjenge, på et tidligere tidspunkt – i det de fremmes og ikke i det de leveres, slik som er tilfelle ved papirbaserte initiativ. Pressedekning kan bety mye for hvordan ordningen blir brukt og for hvordan den blir behandlet i kommunestyret. Forslaget i Lørenskog har fått mye pressedekning både før og etter behandling. De ansvarlig i kommunen har aktivt tatt kontakt med media, og både initiativtaker og politikere har fått anledning til å uttale seg i lokalpressen og komme med argumenter og informasjon de mener er viktig for saken. På denne måten er folk i kommunen blitt orientert om saken og om saksgangen. I Eidsvoll har det ikke vært like mye mediedekning. Det har vært to små notiser i lokalavisen – en da forslaget ble fremmet og en da det ble vedtatt i kommunestyret.

3.2.3 Informasjon

Det ble også antatt at elektronisk innbyggerinitiativ ville føre til at både initiativtaker, beslutningstakere og potensielle signatører ville bli bedre informert om sakenes innhold. Det er knyttet et diskusjonsforum til signeringssidene der saken kan diskuteres og der for- og motargumenter, og relevant informasjon om saken kan publiseres. Videre har innbyggere mulighet for å informere seg gjennom andre kilder før de tar stilling til hvorvidt de vil signere eller ikke og dermed foreta en bedre begrunnet beslutning (i

motsetning til ved et papirbasert initiativ, der de må ta stilling til spørsmålet om å signere på sparket). Politikerne som skal behandle saken kan dessuten bli bedre informert fordi de antakelig får kjennskap til saken på et tidligere tidspunkt enn ved et papirbasert initiativ, som er i hendene på administrasjonen helt til det øyeblikk da den legges frem. I England rapporterer de om nettopp dette: at e-initiativene øker politikerne responsivitet – fordi de får vite om saker som kanskje vil påvirke deres arbeid og som de må ta stilling til, en tid før den kommer opp (Whyte et al. 2005).

En annen mulig effekt av at initiativene fremmes på kommunens hjemmesider og må godkjennes av kommunen, er at initiativtaker kan få hjelp og veiledning av kommunen når det gjelder utforming av spørsmål, samt informasjon om hva som er gjort i saken tidligere, tidligere fattede vedtak, hvorvidt saken faller innunder kommunens myndighetsområde og så videre. Dette kan gjøre at forslagene som fremmes blir ”bedre”, mer målrettede, og at de dermed har større sjanse for gjennomslag. Dette i motsetning til et papirbasert forslag som blir forelagt kommunen først etter at underskrifter er samlet. Da er det større sjanse for at forslaget er ”feiljustert” i forhold til lovteksten og blir avvist, enten administrativt, eller under den politiske behandlingen.

Diskusjonsforumet

Når det gjelder mulig informasjon gjennom diskusjonsforumet, så har det ikke vært mye å hente i de to forslagene som har samlet underskrifter så langt. Diskusjonsforaene er ikke mye brukt, men litt mer i Eidsvoll enn i Lørenskog. I tilknytning til forslaget i Lørenskog ligger det seks innlegg, hvorav fire er irrelevante for saken, ett er en takk fra initiativtaker og ett er en støtteerklæring med argumenter for hvorfor forslaget bør få støtte. I Eidsvoll er det elleve innlegg, de fleste av dem begrunnede støtteerklæringer. Her ligger det også noen forslag til hvordan forslaget kan realiseres i praksis. Dette er informasjon som muligens kan være til nytte for saksutredere. Støtteerklæringene kan dessuten gi et signal til både saksutredere og politikere om hvor viktig befolkningen synes forslaget er. Dersom det er mange støtteerklæringer vil det antakelig oppfattes som et sterkt signal.

Det er to mulige forklaringer på at det var flere innlegg i diskusjonsforumet knyttet til forslaget om klatrevegg enn til forslaget om hinderløype. Den klassiske forklaringen er at klatreveggforslaget var et typisk ungdomsforslag, og ungdom er mer vant til og mer komfortable med å uttrykke seg på nett – de har også mer erfaring med å delta i nettdebatter (Winsvold 2006). Den andre forklaringen er knyttet til nettmediets relevans i ulike typer saker, (som diskutert i avsnittet om tilgjengelighet). Hinderløypesaken var en typisk lokal sak. Mange av dem som undertegnet kjente både forslagsstiller og hverandre, de var foreldre på samme skole, som traff hverandre daglig, og det var ikke like nødvendig eller naturlig å ytre seg via nett. De kunne si hva de mente om saken til hverandre når de traff hverandre i skolegården. Klatreveggsaken appellerte ikke til et allerede konstituert fellesskap. Initiativtaker forteller at hun kjente få av dem som undertegnet, og antakelig kjente de fleste av dem heller ikke hverandre. Da blir nettmediet mer egnet for å kommunisere om en slik sak. Rundt denne saken ble det etablert et midlertidig og saksrettet fellesskap, via diskusjonsforumet og listene på nettet. Nettdiskusjon vil altså antakelig være mer nyttig i saker som ikke er helt lokale og der de som undertegner ikke kjenner hverandre og ikke kommuniserer i andre fora.

Initiativtakerne selv hadde ikke lagt særlig mye vekt på innleggene i diskusjonsforumet. Det var åpnet for at diskusjon kunne foregå før forslaget ble åpnet for signering. Dette ville det gjøre mulig for initiativtaker å ta innspill til etterretning og eventuelt justere forslag i tråd med ny informasjon eller nye argumenter. Diskusjonen kom imidlertid først i gang etter at forslagene var åpnet for signering, og da var det for sent å endre dem.

Initiativtaker i Eidsvoll satte pris på støtteerklæringene, men de ga henne ikke ny informasjon.

Når det gjelder politikerne som skulle behandle saken, så hadde ingen av de politikerne vi intervjuet lest innleggene i diskusjonsforumet. Diskusjonsforumet ga dem altså ikke noe ny informasjon. Flere hadde derimot vært innom og kikket på selve forslaget, og noen hadde også sjekket listen med underskrifter.

Tidligere kjennskap til saken?

Det ser ut som om politikerne får kjennskap til saken tidligere når den fremmes som e-initiativ enn de ville fått ved et papirbasert initiativ. Samtlige politikere sier at de fikk nyss om saken da den ble lagt ut. Det betyr at de har bedre tid til å informere seg om forslaget enn de ville hatt ved et papirinitiativ som ville kommet dem i hende først når den ferdige saksutredningen kom fra administrasjonen. Selv om de har visst om saken har imidlertid ingen gjort noe aktivt for å informere seg om den før saksutredningen fra administrasjonen forelå. Dette kan ha å gjøre med at ingen av sakene var spesielt kontroversielle, og det var heller ikke saker som politikerne brant for.

Hjelp til formulering av forslag

Alle de fire initiativtakerne i Lørenskog hadde kontakt med og ble informert av administrasjonen etter å ha sendt inn initiativet. I tre tilfeller ble saken oppklart, slik at den ikke ble lagt ut, mens én fikk hjelp til å omformulere forslaget slik at det ble lettere å stemme over. For disse initiativtakerne var det helt klart en fordel at kommunen så igjennom forslaget før de gikk til det skrittet å samle inn underskrifter.. De tre første slapp å gjøre jobben med å samle underskrifter unødige, og i det tilfellet der underskrifter ble samlet, bidro antakelig administrasjonens veiledning til at forslaget ble vedtatt. Dette ville ikke ha skjedd ved et papirbasert initiativ

Prosjektgruppen understreker viktigheten av å ha kontakt med initiativtakeren for å diskutere forslaget og eventuelt hjelpe til med å omformulere det. Det ser imidlertid faren for at administrasjonen kan hjelpe til litt for mye, og dermed manipulere forslaget. Slik hjelp betinger derfor at den ansvarlige har et godt etisk kompass og er seg sin rolle bevisst.

3.2.4 Aktivisering

Til sist var det et mål at tilretteleggingen for innbyggerinitiativ på nett skulle aktivisere grupper av befolkningen som er underrepresentert i andre demokratiske kanaler. Først og fremst ble det fokusert på unge borgere, som i mindre grad enn de eldre bruker stemmeretten. Initiativretten er åpen også for dem under 18 år, og unge mennesker er som kjent mer teknologikompetente og vil kanskje tiltrekkes av muligheten for å agere politisk på nett. I de to engelske kommunene har man ikke fokusert på alder, men vært mer opptatt av at e-initiativ skal aktivisere etniske minoriteter og kvinner. Man finner at e-initiativ i noen grad brukes av disse gruppene, men at det i hovedsak er en kanal for dem som allerede er vant til å heve stemmen (Whyte et al. 2005).

I det norske forsøket har vi foreløpig bare seks initiativer, og det er litt for få til å vurdere om denne kanalen når de unge, eller andre grupper som er usynlige i den offentlige debatten. De tre initiativene som ikke ble løst administrativt, kan likevel gi en slags indikasjon: Initiativet i Eidsvoll ble fremmet av en 17 år gammel jente – dette var altså et ungdomsforslag, slik man hadde forventet at skulle komme. Gjennomføringen av e-initiativ ser ut til å ha vekket hennes politiske engasjement. I intervju oppgir hun at hun

ikke har vært politisk engasjert før, men at hun tror hun vil forsøke seg på liknende ting igjen: ”Jeg har ikke gjort noe politisk tidligere, men jeg tror jeg vil gjøre det oftere nå. Jeg føler at jeg kan påvirke mer nå, være med å si noe”.

Forslagene fra både Lørenskog og Hole er fremmet av personer med barn i skolealder, som sitter i Foreldrenes arbeidsutvalg (FAU) på skolen, og forslagene er skolerelaterte. Begge initiativtakerne sier imidlertid at de fremmet forslaget på vegne av seg selv ”som innbygger i kommunen”, og ikke på vegne av FAU, men at de visste de hadde FAU i ryggen. Den ene initiativtakeren er medlem av et politisk parti og har tidligere tatt kontakt med politikere i kommunen for å påvirke lokal politikkutforming. Den andre er ikke politisk aktiv, men har gjennom FAU kontakt med skolepolitikere i kommunen. Begge disse har altså tillitsverv og er mer politisk aktive enn gjennomsnittet av befolkningen. For begge to er også e-initiativet et ledd i et systematisk forsøk på å påvirke politikkutformingen når det gjelder skole. De bruker begge andre kanaler for å få gjennom det de ønsker; en av dem bruker media og går dessuten direkte til sentrale politikere i kommunestyret, den andre bruker kommunalt FAU, der det sitter politiske representanter.

Ut fra den sparsomme erfaringen vi hittil har fått kan det altså se ut som om e-initiativ kan aktivisere unge mennesker, men at det sannsynligvis i størst grad vil tiltrekke seg personer som allerede er politisk aktive og som lett orienterer seg i det politiske landskapet.

I to av tilfellene har e-initiativ også ført til en videre aktivisering av de som har fremmet initiativet: I Eidsvoll er initiativtaker involvert i planleggingen av klatrevegg (på eget initiativ – stikker innom), og i Lørenskog er vedkommende med i en arbeidsgruppe i regi av skolen som skal utrede bruk av området hun foreslo regulert. Initiativtaker i Hole kunne ønsket en slik involvering. Hun hadde forventet seg dialog med kommunen om hvordan hun skulle gå frem for å løse sin sak.

Flere politikere fremholder e-initiativ som en mulighet for dem som ikke kjenner noen politikere. Initiativtakeren i Hole bekrefter denne antakelsen. Hun er opptatt av at hun som innflytter i kommunen ikke kjenner noen politikere eller andre ”på innsiden av systemet”, og at e-initiativ derfor er en fin måte å få tatt opp ting på. Flere politikere er bekymret for at man ikke fanger opp dem man helst vil ha i tale – svake grupper. Få tror at dette er kanalen for svake grupper, fordi det krever såpass mye organisering og initiativ for å få det i stand.

Dersom nye grupper skal aktiviseres gjennom denne ordningen er det viktig at det informeres om muligheten. Det er også viktig at det informeres om sakene som tas opp, slik at potensielle initiativtakere ser at saker som fremmes faktisk blir behandlet.

3.2.5 Agendasetting

Målet med initiativretten er, for innbyggernes del, at det skal bli lettere for folk å få satt saker de er opptatt av på den politiske dagsorden, og, for politikernes del, at det skal bli lettere å fange opp saker befolkningen er opptatt av. Initiativretten skal altså bedre kommunikasjonen mellom innbyggere og politikere med spesielt fokus på at innbyggere skal formidle hvilke saker de synes er viktige. Dette til forskjell fra den kommunikasjonen som foregår i valgkampen, der fokuset er på hva folk mener om saker som allerede er satt på dagsorden.

E-initiativ er en måte å utøve og realisere denne initiativretten på, og ”e”-ens bidrag til innbyggernes dagsordensetting er blitt vurdert under de foregående punktene. For å

vurdere e-initiativets effekt er det imidlertid viktig å holde det opp mot andre måter som innbyggerne kan sette ting på dagsorden på. Når e-initiativ som dagsordenmekanisme vurderes, er det altså først og fremst prinsippet som ligger i initiativretten vi vurderer, mer enn tilretteleggingen for dette på nett.

Vi vet ennå ikke så mye om hvordan papirbaserte forslag fungerer i forhold til målsettingene om bedre dialogen mellom folk og folkevalgte mellom valg og fange opp det saksorienterte engasjementet blant folk. Initiativretten ble evaluert i lokaldemokratikommisjonens NOU 2006:7, to år etter at den trådte i kraft, i juli 2003. Jan Erling Klausen og Dag Arne Christensen som har gjennomført evalueringen finner at innbyggerinitiativ er fremmet i ca en av fem norske kommuner. De langt fleste av initiativene er fremmet i landets tre største kommuner: Oslo, Bergen og Trondheim.

Tradisjonelt har det representative politiske systemet i norske kommuner fungert slik at folk velger politiske representanter, som så styrer på vegne av dem, med utgangspunkt i et partiprogram. Ideelt sett er det politikerne, med utgangspunkt i det mandatet de har fått fra velgerne, som skal sette den politiske dagsorden i kommunen. Administrasjonen utreder og innstiller på saker som kommer fra politikerne. Dersom innbyggere har ønsket å påvirke politikerkutformingene i periodene utenom valg, har de gått via politikerne eller via media. Med initiativretten har innbyggerne fått en direkte tilgang til den politiske dagsorden. De trenger ikke lenger å gå om politikere eller presse, men kan sette ting på dagsorden selv. Prosedyrene og mekanismene for dagsordensetting er altså forandret med initiativretten. Det politiske systemet er fremdeles representativt i og med at det er politikerne som fatter beslutninger. I saker som er kommet som initiativ fra innbyggerne representerer politikerne fremdeles innbyggernes meninger på den måten at de bestemmer *hva som skal besluttet*, men de representerer ikke lenger innbyggerne når det gjelder *hvilke saker det skal fattes beslutninger om*. Initiativretten har dermed introdusert et element av direkte demokrati.

Initiativretten er både positivt og negativt begrunnet. Den positive begrunnelsen er at initiativretten skal fange opp det politiske saksengasjementet i befolkningen og kanalisere det inn i det politiske beslutningssystemet. Dette skal vekke og motivere folks politiske engasjement. Den negative begrunnelsen er at politikere er lite opptatt av hva folk mener, og at de ikke er flinke til å kommunisere med velgerne i periodene mellom valg. Initiativretten innføres fordi man ikke kan stole på at politikerne på en god måte fanger opp og representerer saker som innbyggerne er opptatt av. Uansett begrunnelse vil initiativretten, dersom den blir brukt, kunne endre forholdet mellom folk og folkevalgt i den representative styringskjeden.

Spørsmål som er relevante i denne sammenheng blir derfor:

Hvordan forandrer initiativretten forholdet mellom politikere og innbyggere og hva betyr dette? Og bidrar initiativretten til at innbyggere mer effektivt enn før får satt saker de er opptatt av på den politiske dagsorden i kommunen?

Hva gjør initiativretten med forholdet mellom politikere og innbyggere?

Flesteparten av politikerne vi har intervjuet er positive til initiativretten. De ser den som en måte å få engasjert befolkningen på, og er opptatt av at man skal være åpen for gode forslag fra dem politikken berører "Du trenger ikke være politiker for å få gode ideer", sier en politiker. En del er imidlertid skeptiske eller i beste fall ambivalente og ser farer ved ordningen dersom den brer for mye om seg eller ikke brukes etter intensjonen. Skepsisen gjelder primært tre ting: For det første frykter mange politikere at initiativretten skal styre befolkningens politiske deltakelse bort fra et helhetlig engasjement og over på mer saksrettet deltakelse. "Det blir for lett, det er ikke et slikt overfladisk

saksengasjement vi ønsker. Det underminerer det politiske systemet vi har besluttet”, sier en politiker. Flere mener også at det blir et for stort fokus på enkeltvedtak, og at det blir vanskeligere å se saker i sammenheng når forslag kommer inn løsrevet fra andre planer og forslag på feltet. Mange politikere ytrer ønske om at innbyggerne heller hadde engasjert seg på ”gamlemåten”, det vil si gjennom partiene. Politikerne har et ønske om å være de som representerer innbyggerne, og at innbyggerne skal komme til dem når det er noe: ”Vi vil jo gjerne snakke med folk og være deres representanter”.

En annen innvending er at initiativretten forkludrer politikernes prioriteringer. Flere politikere beskriver initiativer fra innbyggerne som et forstyrrende element i deres politiske arbeidsplan. ”Tiltakene som fremmes står ikke nødvendigvis på prioriteringslisten til politikere, og de fortrenger prioriterte tiltak”, sier én politiker. Og videre: ”Innbyggerne får en prioriteringsrolle som politikere skal ha – er det helt riktig?” Flere peker imidlertid på at pressen i mye større grad enn innbyggerne har denne prioriteringsfunksjonen. Ved deres fokus på enkeltsaker har de stor makt til å sette dagsorden, uten å kunne vise til at de representerer noen bestemt gruppe eller en viss andel av befolkningen, slik initiativtakerne kan.

En tredje innvending er at initiativretten skaper et motsetningsforhold mellom politikere og innbyggere. En politiker uttrykker det slik: ”Med initiativretten så føler du på en måte at folk arresterer deg: Du har gjort noe gæærnt, men vi har samlet underskrifter!” Flere politikere opplever at de når slike initiativer kommer ikke lenger er befolkningens allierte eller deres ombud, men at de blir deres motstandere. En av initiativtakerne har den samme oppfatningen: ”Når du fremmer et initiativ, da fremmer du det på en måte ”mot” politikere. Lobbyvirksomhet eller å snakke med politikere er mer effektivt. Da får du dem mer med deg”.

Vi lurte også på om initiativretten ville endre forholdet mellom triangelet innbyggere, politikere og administrasjon, i og med at det er administrasjonen og ikke politikere som har kontakt med innbyggerne gjennom hele initiativprosessen. På den måten bryter initiativretten med politikernes ombudsrolle, som innebærer at politikere skal være innbyggernes talerør overfor administrasjonen. Nå blir politikere og innbyggere motstandere, og kommunikasjonen mellom politikere og innbyggere går via administrasjonen. Verken politikere eller administrasjon synes imidlertid at dette var noe problem. Enkelte politikere uttrykker likevel (som tidligere nevnt) ønske om å kunne være med å avgjøre om en sak skal avvises eller godkjennes for signering – de ser på dette som et politisk og ikke administrativt vedtak. Lovteksten åpner da også for at kommunen selv kan bestemme hvem som fatter en slik avgjørelse.

Hvor effektiv er initiativretten for å sette dagsorden?

Initiativtakerne selv har litt ulikt syn på hvor effektiv initiativretten er for å få satt ting på dagsorden. En av initiativtakerne mener at initiativretten ikke er spesielt effektiv, og at direkte henvendelser er en sikrere vei å gå: ”Saker du tar opp gjennom e-initiativ, det er saker som ikke er helt avgjørende for livet ditt. Hvis noe er veldig viktig, da ville jeg gått sterkere til verks. Da ville jeg gått direkte på politikere.”. En av de andre initiativtakerne er imidlertid svært positiv til denne kanalen, og mener den er veldig effektiv.

Politikere mener stort sett at andre kanaler er mer effektive enn initiativretten. Direkte kontakt, lobbying og media er stikkord. Flere opplever det ”som mer seriøst og effektivt å begrunne ønsket ditt direkte overfor en folkevalgt”. Politikere ser imidlertid at initiativretten er effektiv fordi man har krav på å få saken tatt opp, noe man ikke har hvis man går gjennom de andre kanalene. Og flere peker på at initiativretten kan være en effektiv kanal for dem som ikke har ressurser eller kompetanse på lobbying eller

kontakter i media. E-initiativ er også mer demokratisk enn lobbying, fordi det ved et slikt initiativ er synlig for alle kommunens innbyggere hvor saken kommer fra. Videre ble det påpekt at innbyggerinitiativ tross alt krever at man samler et visst antall underskrifter. Sammenliknet med det å ta kontakt direkte med en politiker er det derfor relativt arbeidskrevende. "Folk tar helst den korte veien", mente flere politikere.

Sammenliknet med papirbaserte initiativer ble e-initiativ av noen ansett som mindre effektivt, fordi de ikke var så hardt arbeidet frem. En administrasjonssjef sier det slik: "Innbyggerinitiativ veier tyngre enn e-initiativ. Man ville fått mer oppmerksomhet dersom man først hadde hatt direkte kontakt med folk for å få underskrifter og deretter fysisk overleverte dem. Det ville lønne seg at forslaget var hardt jobbet fram".

De begrensningene som ligger i selve lovteksten ser ut til å gjøre initiativretten mindre effektiv som redskap for dagsordensetting enn det kan se ut til ved første øyekast. I evalueringen foretatt i forbindelse med lokaldemokratikommisjonens NOU (Klausen og Christensen 2006), fant man at på landsbasis nådde ett av tre initiativer ikke frem til politisk behandling. Dette gjelder initiativer som allerede har samlet underskrifter. Det er vanskelig å sammenlikne dette tallet med tallet for e-initiativ, da tre av seks e-initiativ ikke har blitt politisk behandlet fordi de ble løst administrativt. Uansett viser disse tallene at en stor andel saker blir avvist, selv om det ikke er noen umulighet å få saker behandlet gjennom e-initiativ.

Initiativtakerne hadde forventninger om at saken deres skulle gå gjennom – initiativtaker i Eidsvoll fordi hun mente det var en god sak: "Ingen kan jo være imot klatrevegg, det skader jo ingen. Det er bare de pengene det står på". Initiativtakeren som fikk sitt forslag avvist ønsket med forslaget først og fremst å si fra til politikerne at dette var noe foreldre i skolen var opptatt av, altså å sende et signal. Hun trodde ikke nødvendigvis hun ville få et ubetinget "ja", men hadde ventet at henvendelsen skulle resultere i en dialog med kommunen om hvordan saken kunne løses. På landsbasis har 14 prosent, ett av syv fremmede forslag fått flertall i kommunestyret. Å fremme et innbyggerinitiativ er altså ingen garanti for å få til det en ønsker, men det er heller ikke umulig.

Forventningene til de som underskriver har vi ikke undersøkt i denne omgang, men i ett av innleggene på diskusjonssiden for klatreinitiativet går det frem at vedkommende tror signaturen er en stemme. Han oppfordrer alle til å "stemme" for å få igjennom forslaget. Denne misforståelsen kan komme av at ordningen nå virker mer offisiell og dermed kanskje også mer forpliktende for kommunen. Folk er vant til å skrive under på opprop, protester og støtteerklæringer på papir, vel vitende om at det ikke er noen automatikk i at man får det som man vil. Kanskje folk får andre forventninger når de skriver under på kommunens offisielle nettsider, at det da føles mer som en avstemning.

Politikere og rådmenn ble spurt om de trodde saker som kom fra innbyggere fikk en annen tyngde enn saker som kom fra politikere og administrasjon. Mange svarte at det ikke hadde noen betydning hvor saken kom fra, "en sak er en sak, det er innholdet som teller". Politikerne er vant til at saker er utredet av administrasjonen, og derfor blir en slik sak behandlet som alle andre saker – det er innstilt på den fra rådmannen. Verdien av en ordentlig utredning ble imidlertid understreket: "Saken får tyngde i seg selv når den har gått gjennom den byråkratiske mølla". Andre mente at saker som kom fra innbyggere både kunne få mer og mindre tyngde enn saker som kom fra politikere eller administrasjon. Mer tyngde kunne en slik sak få fordi man strakk seg langt for å imøtekomme forslag fra innbyggerne, og fordi disse sakene ble så synlige. Synligheten til disse sakene gjør det vanskelig for politikerne å stemme dem ned. Det blir en arena hvor det er attraktivt for politikerne å være greie, vise seg. Slike saker får derfor uforholdsmessig mye oppmerksomhet. "Synligheten i prosessen kan medføre at

politikerne blir mer aktive – og positive”, sier en politiker. Mindre tyngde kunne saken få fordi den ikke inngikk i politikernes prioriteringer og fordi enkelte politikere var skeptiske til saker som kom fra befolkningen – de ble ikke opplevd som godt fundert, men mer som tilfeldige innskytelser ”fra toppen av hodet, bare noe de kommer på”. Andre tiller disse sakene mindre tyngde fordi de ikke respekterte slik direkte agendasetting gjennom en ikk-representativ kanal: ”Her kan du få saker fra folk som ikke engang har stemt!”

Dersom det stemmer at saker får forskjellig tyngde avhengig av hvor de kommer fra, og det virker jo rimelig å tro at det kan være slik i noen tilfeller, så sier dette oss noe om forholdet mellom politisk prosedyre/form og utfall – en sak er ikke en sak. Det er ikke likegyldig hvordan den kommer opp, hvor den kommer fra og hvordan den behandles.

4 Konklusjon

Midtveisevalueringen av forsøk med e-initiativ i tre kommuner viser at forsøket i noen grad har oppfylt målsettingene, selv om erfaringene ennå er for få til at man kan si noe sikkert om dette. Ting tyder på at initiativretten med den elektroniske tilretteleggingen har blitt litt lettere tilgjengelig, vel og merke for dem som har nettilgang. Dette er først og fremst fordi det er mindre krevende å samle inn underskrifter elektronisk, men kanskje også for fordi det på hjemmesidene nå ligger informasjon og er klare prosedyrer for hvordan en skal gå frem for å fremme et slikt initiativ. Selv om sammenlikningsgrunnlaget er litt tynt, ser det ut til at e-initiativet bidrar til at ordningen brukes litt mer. Dette kan være et tegn på at tilgjengeligheten er bedre. Dette betinger imidlertid, som sagt, at folk har nettilgang. Hvis folk ikke har det, da er man, som en politiker sier ”mer synlig når man står utafør Samvirkelaget og samler underskrifter”. Åpenheten og offentligheten rundt initiativene er kanskje det viktigste mulige demokratiske bidraget fra e-initiativ. Det at e-initiativ gjør initiativretten mer synlig, kan kanskje forplikte politikerne (og administrasjonen som faktisk kan avvise forslagene), til å ta forslagene mer alvorlig. Offentligheten rundt initiativene er også blitt noe bedre med e-initiativ, men her er det et stort potensial for forbedring. Forslagene er blitt mer synlige først og fremst fordi media fanger opp forslagene på et tidligere tidspunkt og derfor har anledning til å dekke en større del av prosessen og bidra med mer informasjon enn ved et papirbasert initiativ. Den gjennomskiktigheten i og oppdateringen om saksgangen som systemet muliggjør er ikke blitt utnyttet. Når det gjelder målsettingen om bedre informerte prosesser, så ligger det også her et potensial som ikke er tatt ut i særlig grad. Diskusjonsforaene blir lite brukt og lite lest. Politikerne får imidlertid høre om sakene på et tidligere tidspunkt enn ved papirbaserte initiativer og har dermed større mulighet til å informere seg før saken kommer opp til behandling. I hvilken grad de faktisk gjør det er imidlertid usikkert. Når det gjelder målet om å aktivisere nye grupper, så er materialet litt for lite til at vi ennå kan si noe særlig om det. Ett av de gjennomførte initiativene kommer imidlertid fra en person under 18 år, og det kan bety at e-initiativ oppleves som en relevant kanal for de unge.

4.1 Forslag til endringer

Målet med midtveisevalueringen var å identifisere forhold ved forsøket og ved praktiseringen av ordningen, som kunne forbedres. Med utgangspunkt i den overstående evalueringen, foreslås følgende endringer, midtveis i forsøket, eller ved implementering av forsøk i nye kommuner:

Forslag til endringer

Implementeringsprosess (ved innføring i nye kommuner)

- Bedre politisk forankring

System

- Automatisk validering av underskrifter
- E-initiativ legges mer synlig på hjemmesiden

Sikkerhet

- Vurdere strengere sjekk av signaturer.
- Presisere at de som undertegner skal undertegne av egen fri vilje.

Prosedyrer

- Faste, nedskrevne prosedyrer for håndtering av initiativ (forslag, ramme 2)
- Vurdere å underlegge godkjenning av initiativer vedtak i kommunestyret

Tilgjengelighet:

- Gjøre ordningen kjent gjennom media
- Administrasjonen hjelper til med å formulere forslag

Offentlighet

- Vurdere å gjøre initiativtaker til part i saken
- Etablere klare rutiner for når det skal informeres, hvem som skal informeres og hvem som er ansvarlig for å informere
- Informere på hjemmesiden om antall underskrifter på papir
- Informere på hjemmesiden om forslag som er avvist – med begrunnelse
- Legge ut eventuelle papirinitiativer på hjemmesiden
- Lage et eget felt for ”status i saken”. Etablere rutiner for å oppdatere et slikt felt

Informasjon

- Initiativtaker bør kunne legge ved lenker eller dokumenter
- Opprette lenke til ”behandlede saker”, eventuelt til protokoller fra kommunestyremøter

Aktivisering

- Informere om muligheten for å fremme innbyggerinitiativ
- Informere om de forslagene som fremmes

Forslag til rutiner

Når en initiativtaker har sendt et forslag, går det automatisk en e-post til de ansvarlige i kommunen. Videre bør rutinene være slik:

- 1) Den ansvarlige i kommunen tar kontakt med initiativtaker, enten på telefon eller e-post for å gi tilbakemelding om at forslaget er mottatt, samt for å oppklare eventuelle misforståelser, hjelpe til med omformulering av forslag, informere om at saken allerede er behandlet, ligger utenfor kommunens myndighetsområde eller liknende.
- 2) Forslaget beholdes som det er, eller endres, i samråd med forslagsstiller
- 3) Den ansvarlige legger forslaget frem for rådmann/ordfører, som godkjenner eller avviser forslaget. Den ansvarlige sørger for at rådmann/ordfører orienterer kommunestyret om beslutningen og orienterer selv initiativtaker om beslutningen.
- 4) Forslaget publiseres.
- 5) Signeringen og diskusjonen overvåkes av ansvarlige i kommunen, inntil signeringsperioden utløper.
- 6) Når signeringsperioden er utløpt, tar ansvarlige kontakt med initiativtaker for å høre hva initiativtaker vil gjøre. Dersom det ikke er samlet nok underskrifter kan initiativtaker velge å forlenge signeringsperioden.
- 7) Når initiativtaker gir klarsignal sendes saken som ordinær sak til utredning i den fagenheten der den hører hjemme. E-initiativansvarlig har ansvar for å sende saken videre.
- 8) Det informeres på hjemmesiden om at saken er sendt til utredning
- 9) Saken utredes og innstilling sendes til kommunestyret innen 6 måneder
- 10) Den e-initiativansvarlige eller ansvarlig fagetat informerer på hjemmesiden om at innstilling er kommet, og det legges link til denne. Initiativtaker mottar e-post om dette.
- 11) Saken behandles i kommunestyret som en ordinær sak. Det orienteres om utfallet på hjemmesidene og skriftlig til initiativtaker.

4.2 Når er det behov for e-initiativ?

Andelen som oppgir å ha skrevet under på underskriftskampanje om lokaldemokratiske spørsmål i løpet av de siste fire år er på nærmere 40 prosent (Saglie og Bjørklund 2005: 332). Det var derfor god grunn til å forvente at institusjonalisert underskriftsinnsamling, som initiativretten representerer, skulle bli mye brukt. Det blir den ikke. Målt mot andelen som deltar i underskriftskampanjer er andelen initiativsignatører svært liten. Dette skyldes nok delvis at ordningen er ny og derfor lite kjent i befolkningen. En annen forklaring på at ordningen ikke blir så mye brukt, kan være begrensningene som ligger i lovteksten. I motsetning til underskriftskampanjer vil initiativretten antakelig i større grad oppleves som formell, fordi den har strenge krav til formulering av forslag og dermed fordrer kjennskap til kommuneloven. En tredje grunn til at initiativretten blir lite brukt kan være at den oppleves som et forsøk på å institusjonalisere aksjonspolitikken, og at aksjonspolitikken da mister noe av sin tiltrekningskraft. Det er tradisjon for at politisk kampanjevirkosomhet foregår utenfor det formelle politiske systemet, og initiativtakere kan kanskje frykte at det skal virke hemmende på det politiske engasjementet å måtte forholde seg til byråkratiske regler og prosedyrer definert av kommunen når et spontant initiativ skal fremmes.

Evalueringen viser at det er grunn til å tro at elektronisk tilrettelegging for innbyggerinitiativ, vil kunne føre til at initiativretten blir mer brukt. Et spørsmål er imidlertid hvor mye man ønsker at initiativretten skal brukes. Seks initiativer på ett år, er det mye eller lite? Hvor mange initiativer ønsker man? Utstrakt bruk er ikke nødvendigvis ønskelig og vil kunne være et tegn på at det representative systemet ikke i tilstrekkelig grad klarer å fange opp innbyggernes interesser. At bruken er lav kan altså tolkes som at systemet fungerer. Folk er stort sett fornøyde og føler seg godt representert av politikerne. Samtidig kan lav bruk skyldes manglende kjennskap til ordningen eller politisk apati – folk føler at det ikke nytter å engasjere seg, eller de er faktisk ikke engasjert.

E-initiativets demokratiske verdi ligger kanskje først og fremst i at muligheten eksisterer, at ”den ligger latent hvis det skulle skjære seg” som en politiker sier, og ikke i den faktiske bruken av ordningen. Det signalet kommunen gir ved å tilby innbyggerinitiativ i institusjonalisert og formalisert form, blir dermed en av de viktigste demokratiske funksjonen e-initiativet har. Den kan være en av flere kanaler og bli brukt når den representative kanalen ikke er tilstrekkelig. Det at e-initiativ blir brukt til andre typer henvendelser, som ikke faller innunder initiativretten kan dessuten vise at det er behov for en slik formalisert kanal, at innbyggerne trenger å bli invitert inn. Det krever imidlertid at det informeres om at ordningen eksisterer, og det er kanskje den viktigste utfordringen forsøkskommunene har i det året som gjenstår av forsøket.

Referanser

- Klausen, Jan Erling og Dag Arne Christensen (2006) 'Innbyggerinitiativ og lokaldemokrati', i NOU 2006:7: *Det lokale folkestyret i endring*
- Macintosh, A., Malina, A., and Farrell, S. (Scottish Parliament); 'Digital Democracy through Electronic Petitioning'; In McIver, W. and Elmagarmid, A.K. (2002) (eds). *Advances in Digital Government: Technology, Human Factors, and Policy*, Boston/Dordrecht/London: Kluwer Academic Publishers. pp. 137-148.
- Saglie, Jo og Tor Bjørklund (red.) (2005) *Lokalvalg og lokalt folkestyre*. Oslo: Gyldendal Akademiske
- Whyte, Angus, Alistair Renton and Ann Macintosh (2005): *e-Petitioning in Kingston and Bristol. Evaluation of e-Petitioning in the Local e-Democracy National Project*, International Teledemocracy Centre, Napier University
- Winsvold, Marte (2006) 'Municipal websites in the local public debate: Supplying facts or setting agenda?' *Nordicom Review* (resubmitted)

Vedlegg 1

Retningslinjer for fremsetting og behandling av forslag etter kommunelovens § 39a om innbyggerinitiativ i Hole kommune

1.Hva er et innbyggerinitiativ ?

Med innbyggerinitiativ menes at innbyggerne i Hole kommune kan kreve at et konkret forslag blir behandlet av kommunestyret, forutsatt at visse minimumsvilkår er oppfylt. Forslaget kan fremmes elektronisk via kommunens hjemmeside (e-initiativ) eller manuelt via vanlig postgang. Kommunestyret har plikt til å ta stilling til forslaget.

2. Fremsetting av forslag

2.1 Hvem kan benytte seg av initiativretten

Initiativretten kan benyttes av både enkeltpersoner i og organisasjoner med tilknytning til Hole kommune.

Forslag kan også fremmes av personer under 18 år.

2.2 Krav om støtte til forslaget

Forslag kan fremmes hvis minst 100 innbyggere bosatt i Hole kommune stiller seg bak forslaget. Støtten skal dokumenteres i form av navn, adresse og postnummer på de som støtter forslaget.

De som stiller seg bak et forslag kan være under 18 år.

2.3 Forslagets innhold

Forslag som fremmes må gjelde kommunens virksomhet, enten oppgaver kommunen faktisk er engasjert i (lovpålagt eller frivillig) eller oppgaver kommunen kan drive med, forutsatt at kommunestyret har myndighet til å ta beslutning på det aktuelle saksområdet.

Initiativretten kan ikke brukes for å omgjøre vedtak fattet av kommunestyret i budsjettssammenheng.

2.4 Tidligere behandlet forslag

Et forslag med samme innhold kan ikke fremmes to ganger i løpet av samme valgperiode. Et forslag kan heller ikke settes fram på nytt før det er gått fire år siden forslaget sist ble fremmet/behandlet av kommunestyret.

2.5 Krav til formulering

Det må fremgå av forslaget hva en ønsker at kommunestyret skal ta stilling til.

Forslaget bør være så presist formulert at det er mulig for kommunestyret å vedta forslaget slik det fremstår.

2.6 Informasjon om initiativtaker og kontaktperson

Det må fremgå av forslaget hvem som er initiativtaker (e), samt navn, adresse, telefonnummer og eventuelt e-post adresse på kontaktperson.

2.7 Hvor sendes forslaget

Forslaget med underskriftsliste sendes Hole kommune

- enten elektronisk via kommunens hjemmeside www.hole.kommune.no
- eller manuelt via posten til: Hole kommune, Viksveien 30, 3530 Røyse

3. Behandling og oppfølging av forslag

3.1 Rådmannens behandling av mottatte forslag

Rådmannen mottar innkomne forslag og legger disse sakene fram for kommunestyret så raskt som mulig.

Forslag som åpenbart ikke oppfyller lovens vilkår for behandling kan avvises av rådmannen. Kommunestyret skal holdes fortløpende orientert om forslag som avvises.

Er rådmannen i tvil om lovens vilkår er oppfylt, legges forslaget frem for kommunestyret til avgjørelse.

3.2 Kommunestyrets behandling av mottatte forslag

Kommunestyret plikter selv å ta stilling til et forslag som oppfyller lovens krav, jf. pkt 2.1- 2.4 i retningslinjene.

Kommunestyret kan velge å ta stilling til et forslag selv om det ikke oppfyller lovens krav.

Kommunestyret skal ta stilling til forslaget snarest mulig, og senest 6 måneder etter at det er fremmet.

3.3 Oppfølging

Den oppgitte kontaktperson for forslaget skal informeres om saksgang, vedtak som fattes, og om de eventuelle tiltak som gjennomføres som følge av vedtaket.

3.4 Klage

Forslag som er fremmet etter reglene for innbyggerinitiativ og som blir nedstemt av kommunestyret kan ikke påklages med mindre dette følger av andre regler, for eksempel forvaltningslovens regler om klage over enkeltvedtak.

Vedlegg 2

Personer som er intervjuet i forbindelse med midtveisevalueringen:

Initiativtakere:

Monica Dahl, Lørenskog (25.10.06)
Johanne Aurora Røkholt, Eidsvoll (27.10.06)
Veslemøy Thoresen, Hole (30.10.06)

Politikere:

Arild Sandahl, Eidsvoll (01.11.06)
Terje Teslo, Eidsvoll (17.10.06)
Ruth Birkeland, Eidsvoll (18.10.06)
Åge Tovan, Lørenskog (27.10.06)
Martin Bjerke, i Lørenskog (25.10.06)
Trygve Hermansen, Lørenskog (01.11.06)
Per R. Berger, Hole (23.10.06)
Fred Harald Nilsen, Hole (23.10.06)

Administrasjon:

Rådmann Pål Eilert Lorentzen, Eidsvoll (02.11.06)
Formannskapssekretær Nina Thorsen Hageløkken, Eidsvoll (11.09.06)
Administrasjonssjef Jan-Bendix Byhring, Lørenskog (27.10.06)
Informasjonssjef Gro H. Børrud, Lørenskog (11.09.06)
Kontorsjef Tor Kalleberg, Lørenskog (11.09.06)
Rådmann Nina B. Røed, Hole (01.11.06)
Informasjonssjef Per A. Mandt, Hole (11.09.06)